

A rendezettből a rendezetlenség felé

A kémia vizsgától a biokémia szigorlatig

Dr. Lengyel Anna

Mértékegységek

multiple	prefix	symbol	sub- multiple	prefix	symbol
10^1	deca	da	10^{-1}	deci	d
10^2	hecto	h	10^{-2}	centi	c
10^3	kilo	k	10^{-3}	milli	m
10^6	mega	M	10^{-6}	micro	μ
10^9	giga	G	10^{-9}	nano	n
10^{12}	tera	T	10^{-12}	pico	p
10^{15}	peta	P	10^{-15}	femto	f
10^{18}	exa	E	10^{-18}	atto	a

Gáztörvények

Megadják az állapotjelzők közötti összefüggéseket (nyomás (p), hőmérséklet (T), térfogat (V), moláris anyagmennyiség (n)).

Állapotjelzők: a termodinamikai rendszernek olyan jellemzői, amelyek csak a rendszer állapotától függenek, és nem függenek attól, hogyan jutott a rendszer ebbe az (egyensúlyi) állapotba. Folyamatjelzők pl. a munka és a hő, melyek két egyensúlyi állapot közötti különbséget, az átmenetet jelentő folyamat tulajdonságait jellemzik.

Boyle-Mariotte törvénye: A nyomás és a térfogat összefüggése ideális gázokra, állandó hőmérsékleten.

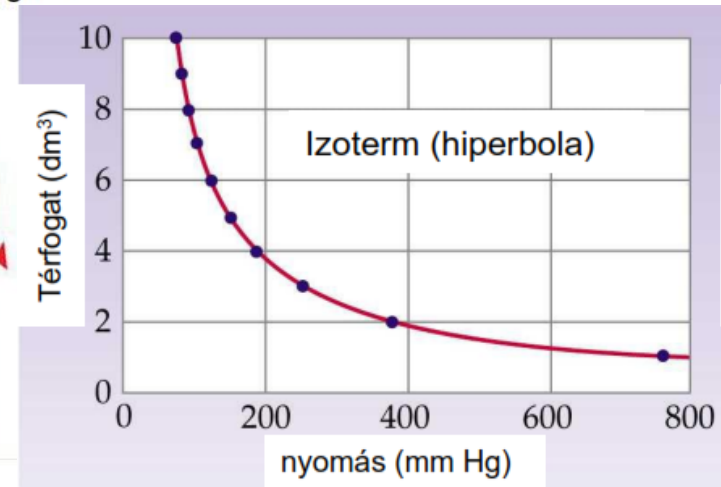
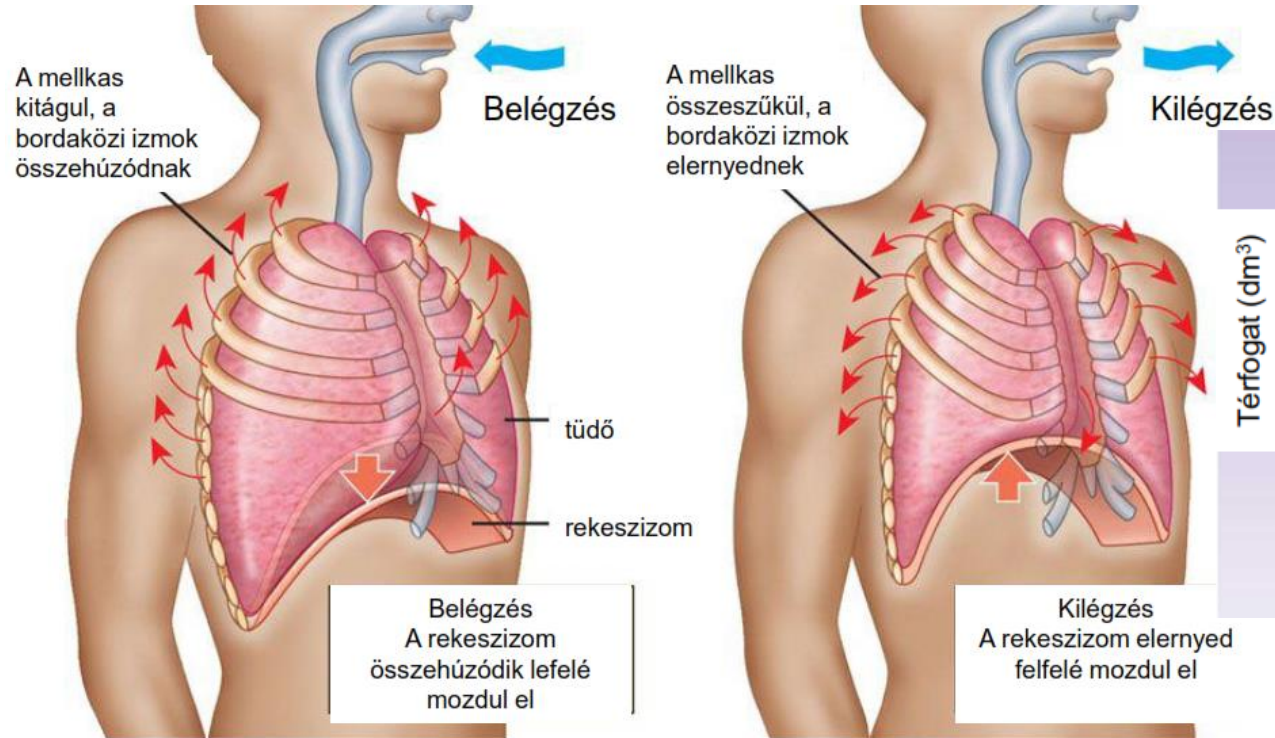
$$\mathbf{p \cdot V = k} \quad T \text{ és } n \text{ állandó}$$

(izoterm)

a gáz két különböző állapotára:

$$\mathbf{p_1 \cdot V_1 = p_2 \cdot V_2}$$

Boyle-Mariotte törvénye

Belégzéskor a tüdő kitágul, a nyomás a tüdőben csökken, a levegő beáramlik a tüdőbe a kisebb nyomás irányába. Kilégzéskor a tüdőtérfogat csökken, a nyomás emelkedik, a levegő kiáramlik a nagyobb nyomású tüdőből.

Kérdés

Ideális gázok esetén a Boyle-Mariotte törvény (ahol p = nyomás, V = térfogat és T = abszolút hőmérséklet) kimondja, hogy....

1. V/T = állandó, ha a p állandó
2. $p V$ = állandó, ha a T állandó
3. T/p = állandó, ha a V állandó
4. p/T = állandó, ha a V állandó

Kérdés

Ha két test termikus egyensúlyban van egy 3. testtel, akkor egymással is termikus egyensúlyban vannak. Ezt az állítást nevezzük

1. a termodinamika második főtételenek
2. a termodinamika első főtételenek
3. Kelvin Planck törvényének
4. a termodinamika nulladik főtételenek

Kérdés

A termodinamika első főtétele megállapítja, hogy ...

- a.** energia-egyensúly alakul ki, ha a rendszer állapota vagy a folyamat változáson megy keresztül
- b.** az állapot vagy a folyamat megváltoztatható-e vagy sem
- c.** a. és b. is
- d.** egyik sem

Kérdés

Az alábbi állítások közül melyik írja le legjobban a termodinamika második főtételét?

- a)** Az Univerzum belső energiája állandó.
- b)** Az energiát nem lehet teremteni, sem elpusztítani.
- c)** Ha egy izolált rendszer spontán változáson megy keresztül, akkor a rendszer entrópiája növekszik.
- d)** Abszolút nulla fokon egy tökéletes kristály entrópiája nulla.

Termodinamika

A termodinamika 0. főtétele: Ha A termikus egyensúlyban van B-vel és B termikus egyensúlyban van C-vel, akkor C is termikus egyensúlyban van A-val. (hőmérő, termosztát)

A termodinamika 1. főtétele: az energiamegmaradás törvénye
A zárt rendszer belső energiája (E) mindaddig állandó, míg azt munkavégzés (W) vagy hőcsere (Q) meg nem változtatja:

$$\Delta E = Q + W \quad Q: \text{reakcióhő}$$

- Ha nincs munkavégzés: $\Delta E = Q_V$ (Q_V : reakcióhő állandó térfogaton)

- Ha van térfogatváltozás: $\Delta E = Q_p - p\Delta V$ (Q_p : reakcióhő állandó nyomáson)

$$Q_p = \underbrace{\Delta E + p\Delta V}_{\Delta H}$$

$$\Delta H = \Delta E + p\Delta V$$

ΔH = Entalpiaváltozás állandó nyomáson

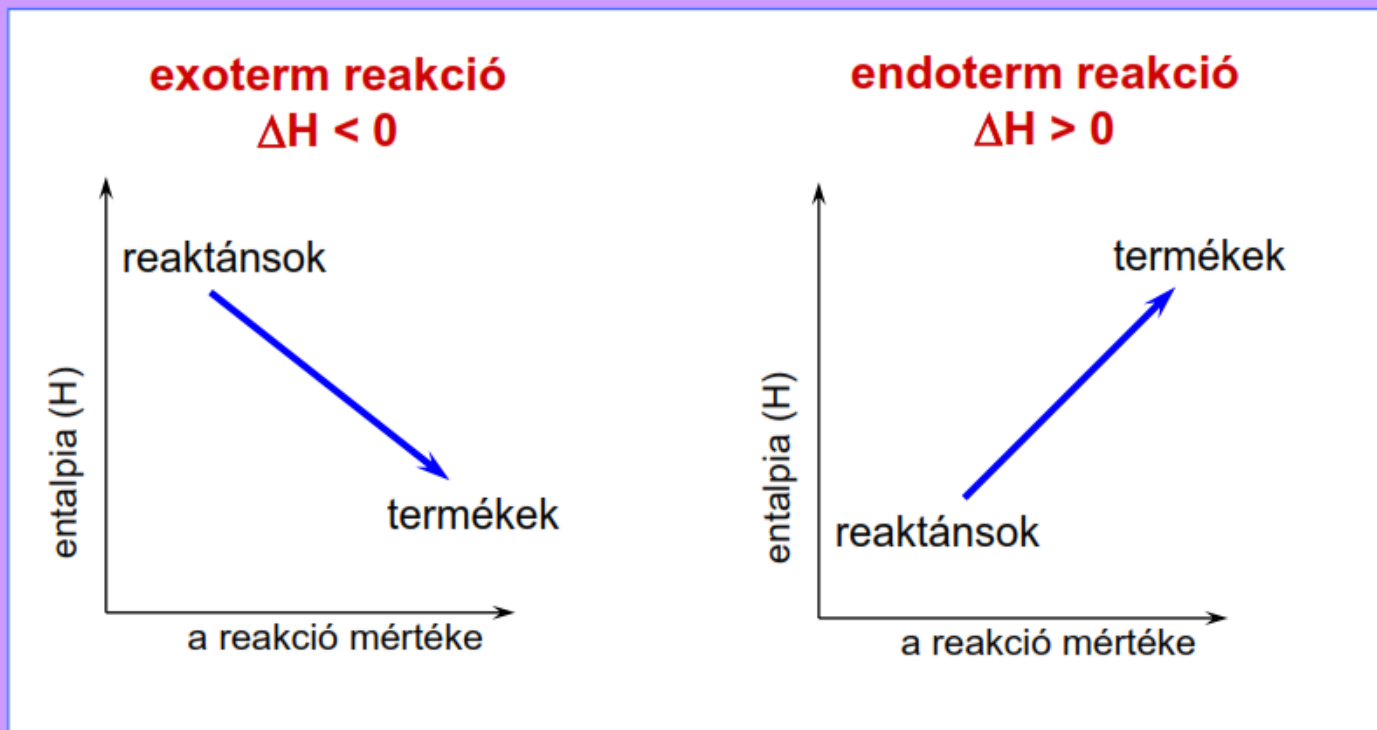
Hess tétele: a kémiai reakciókat kísérő entalpiaváltozás csak a rendszer kezdeti és végállapotától függ, de független a reakcióúttól.

(az energiamegmaradás törvénye kémiai reakciókra)

Egy kémiai reakció entalpiaváltozása (reakcióhője):

$$\Delta H = \sum H_{\text{termékek}} - \sum H_{\text{kiindulási anyagok}}$$

A reakcióhő állandó nyomáson (ΔH)

Az entalpia (H) a termodinamikai rendszer energiájának mértéke

A termodinamika 2. főtétele: Önként végbemenő folyamatokban az entrópia növekszik (a kémiai reakciók iránya).

Az entrópiaváltozás: $\Delta S = S_{\text{végállapot}} - S_{\text{kiindulási állapot}}$

$$\Delta S_{\text{összes}} > 0$$

$$(\Delta S_{\text{rendszer}} + \Delta S_{\text{környezet}} > 0)$$

Entrópia (S): a rendezetlenség mértéke (J/ K) $S = k \ln W$

k: a Boltzmann-állandó ($1,381 \cdot 10^{-23}$ J/K)

W: a makroállapotot létrehozó mikroállapotok száma

Spontán folyamatok: önként, energiabefektetés nélkül végbemennek

Nem spontán folyamatok: maguktól nem játszódhatnak le, energiabefektetést igényelnek

A termodinamika 3. főtétele:

a tökéletes kristály entrópiája 0 K hőmérsékleten 0 J/K.

A hőmérséklet hatása az entrópiaváltozásra kémiai reakcióban:

$$\Delta S = \frac{\Delta Q}{T} \quad \text{állandó nyomáson:} \quad \Delta S = \frac{\Delta H}{T}$$

$$\Delta Q = \text{reakcióhő}$$

A spontán kémiai reakciók az entalpiacsökkenés és az entrópianövekedés irányába mennek végbe.

entalpia = szabadentalpia + nem hasznosítható energia

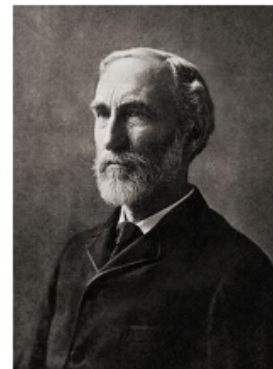
$$H = G + TS$$

Szabadentalpia (G): a rendszer munkavégző képessége

Kémiai reakciók szabadentalpiaváltozása:

$$\Delta G = G_{\text{végállapot}} - G_{\text{kiindulási állapot}}$$

$$\Delta G = \Delta H - T\Delta S \quad \text{Gibbs-egyenlet}$$

Josiah Willard Gibbs
(1839-1903)

Ha $\Delta G < 0$ a folyamat spontán le játszódik, exergonikus

Ha $\Delta G > 0$ a folyamat önként nem megy végbe, endergonikus

Ha $\Delta G = 0$ nincs átalakulás, egyensúlyi állapot

Standardállapotú kiindulási anyagok és termékek esetén:
standard szabadentalpiaváltozás: $\Delta G^\circ = \Delta H^\circ - T\Delta S^\circ$

Egyensúlyban: $\Delta G = 0$

$$0 = \Delta G^\circ + RT \ln K$$

$$\Delta G^\circ = -RT \ln K$$

Jég

$$\Delta S^\circ = +22.0 \text{ J}/(\text{K} \cdot \text{mol}) \quad (\text{Entrópia nő})$$

$$\Delta H^\circ = +6.01 \text{ kJ}/\text{mol} \quad (\text{Endoterm})$$

spontán 0°C felett

spontán 0°C alatt

$$\Delta S^\circ = -22.0 \text{ J}/(\text{K} \cdot \text{mol}) \quad (\text{Entrópia csökken})$$

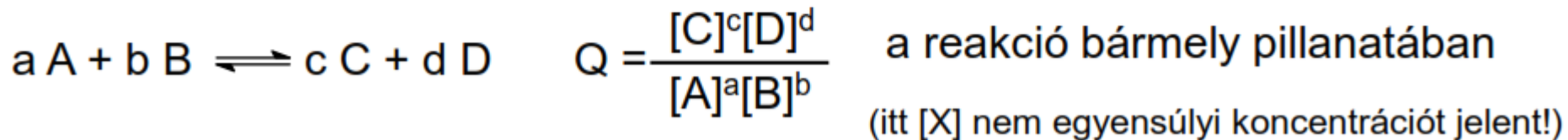
$$\Delta H^\circ = -6.01 \text{ kJ}/\text{mol} \quad (\text{Exoterm})$$

Víz

A szabadentalpia és a kémiai egyensúly – a reakció mértéke

A reakcióelegy összetételének jellemzése: reakcióhányados (Q)

A reakció iránya mindig az aktuális összetételtől függ!
(Le Châtelier-Braun elv)

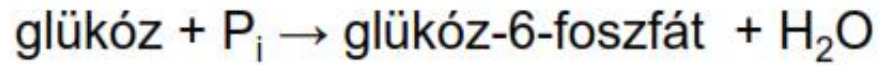
$$\Delta G = \Delta G^\circ + RT \ln Q$$

Kérdés

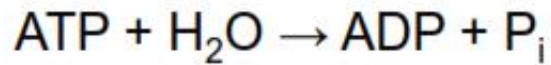
Egy izolált rendszer energiája

- a. mindig csökken
- b. mindig állandó
- c. mindig nő
- d. egyik sem

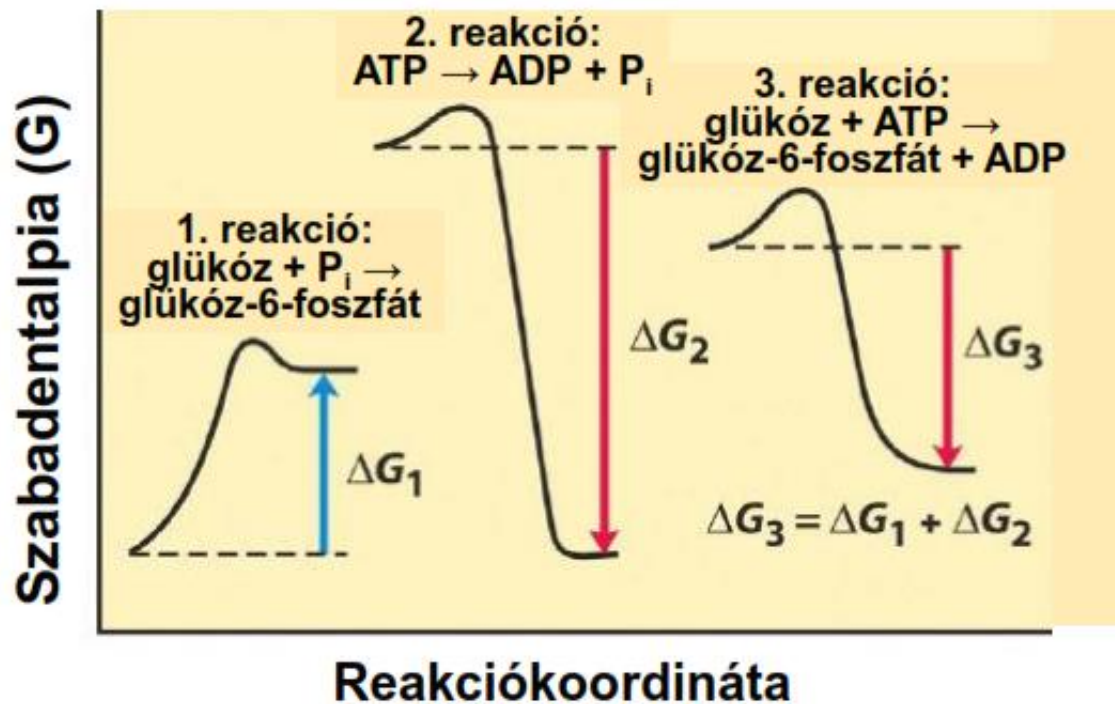
$$\Delta G^{\circ'} = 13,8 \text{ kJ/mol}$$

$$\Delta G^{\circ'} = -30,5 \text{ kJ/mol}$$

$$\Delta G^{\circ'} = 13,8 - 30,5 = -16,7 \text{ kJ/mol}$$

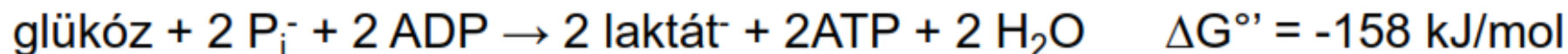
$$\Delta G = \Delta G^\circ + RT \ln Q$$

Anaerob és aerob anyagcsere: az „ATP-raktár” feltöltése

Anaerob sejtek energiatermelése: fermentáció

Az „ATP-készlet” feltöltése:

Aerob sejtek energiatermelése:

1 glükózmolekula aerob oxidációja során 38 ATP keletkezik!

$38 \cdot 30 \text{ kJ} = 1140 \text{ kJ}$ energia tárolódik el

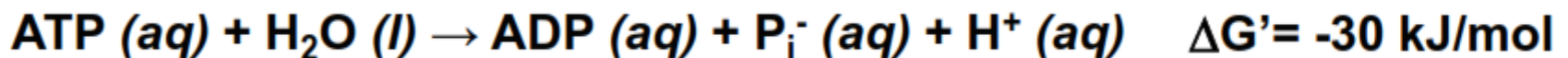
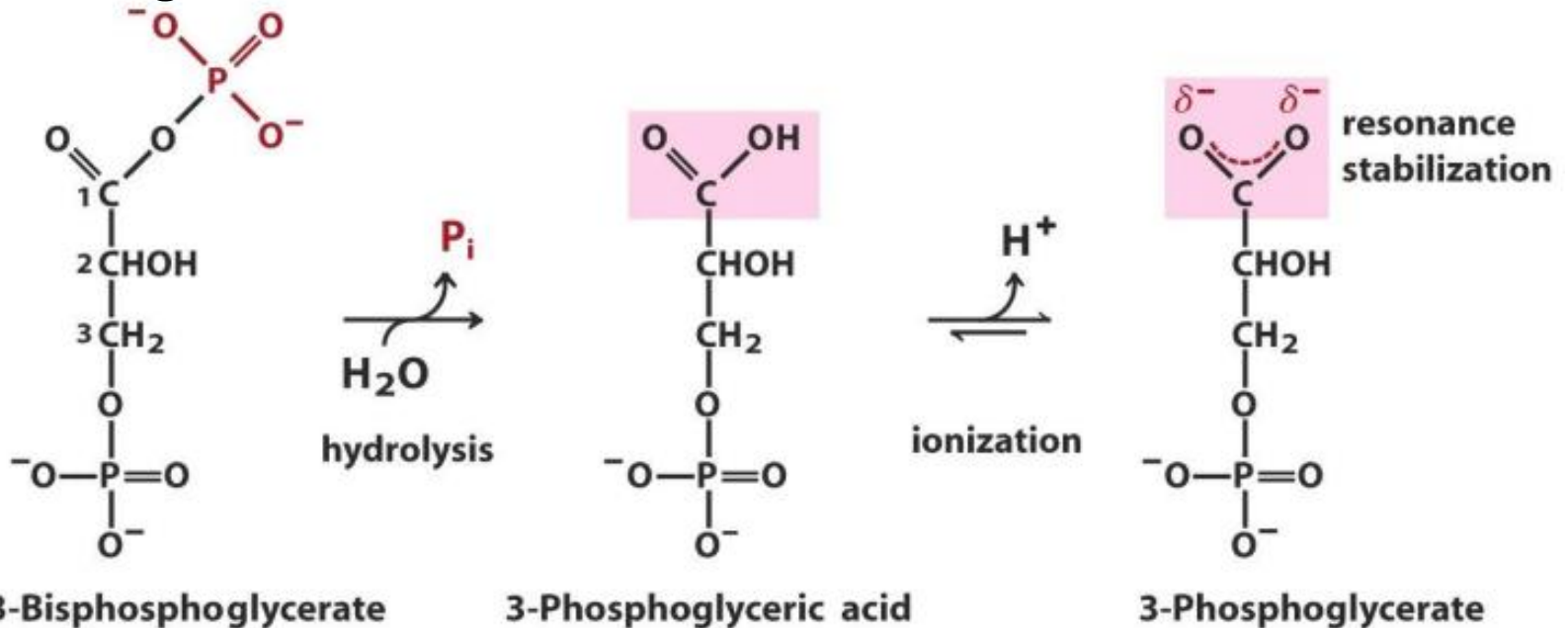
Kérdés

A következő állítások közül melyik igaz minden olyan esetben, amikor egy reverzibilis kémiai reakció elérte az egyensúlyi állapotot?

- a) Minden reaktáns terméké alakult
- b) A reakció felváltva előrefelé és visszafelé zajlik
- c) A rendszer szabadentalpiája elérte a minimumot
- d) Az előrefelé irányuló reakció dominál a visszafelé irányuló reakció felett

Kérdés

Számolja ki a foszfoglicerát-kináz reakció szabad energia változását standard körülmények között! Melyik részreakció exergonikus és melyik endergonikus?

Az élő rendszerek soha nincsenek termodinamikailag egyensúlyban

A reakciók lefolyásának irányát az aktuális sejtbeli koncentrációk határozzák meg

Ami termodinamikailag kedvező, az nem biztos, hogy gyors

A reakciósebesség a ΔG értékétől elvileg független

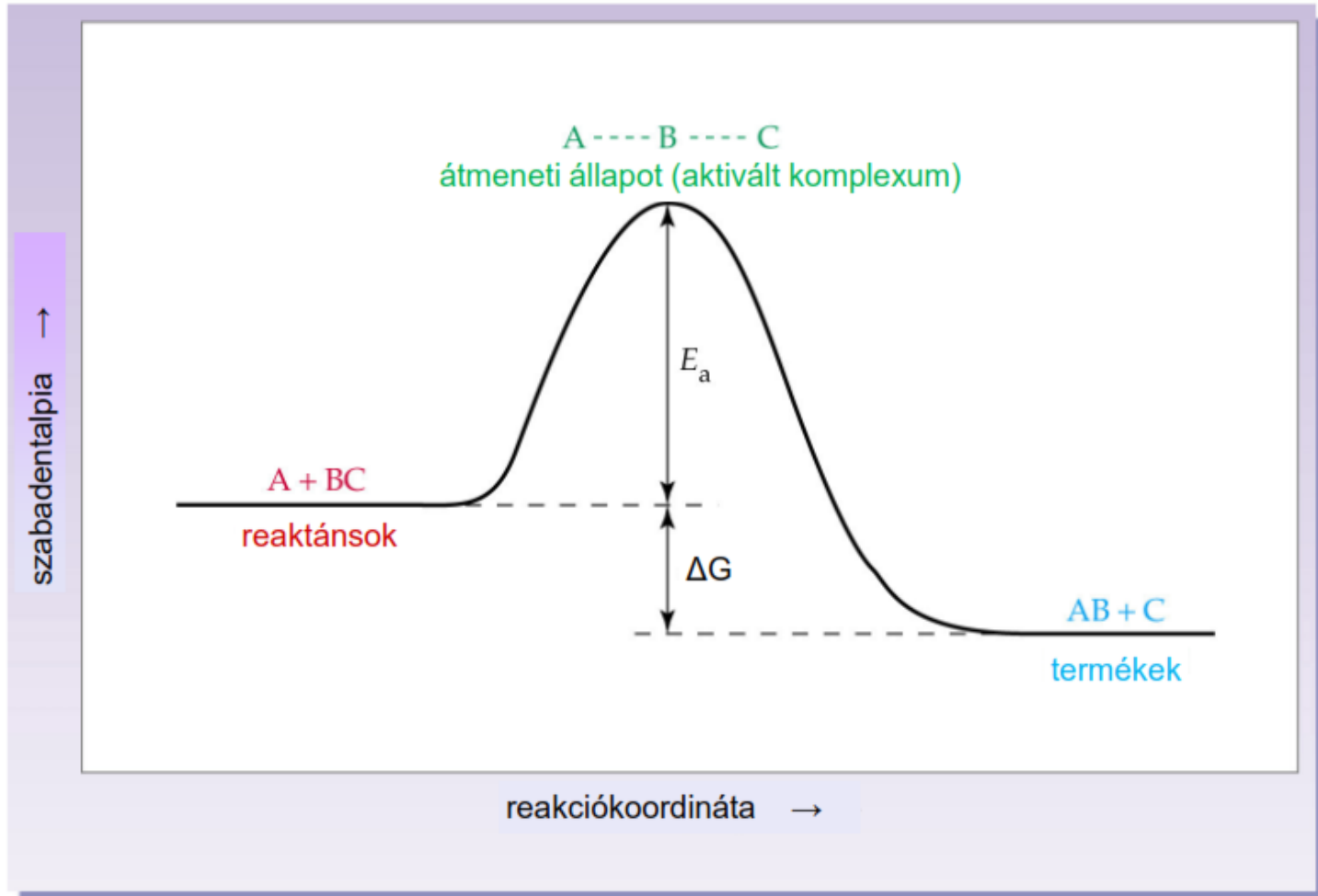
A katalizátorok (pl. enzimek) nem befolyásolják a kémiai egyensúlyt, csupán gyorsítják annak elérését

Elméletileg minden elemi reakció megfordítható

Az „irreverzibilis” címke jelentése biokémiában:

A sejtbeli körülmények (hőmérséklet, koncentrációk) mellett az egyik irány *megfigyelhetetlenül/kimutathatatlanul lassú.*

Reakció kinetika

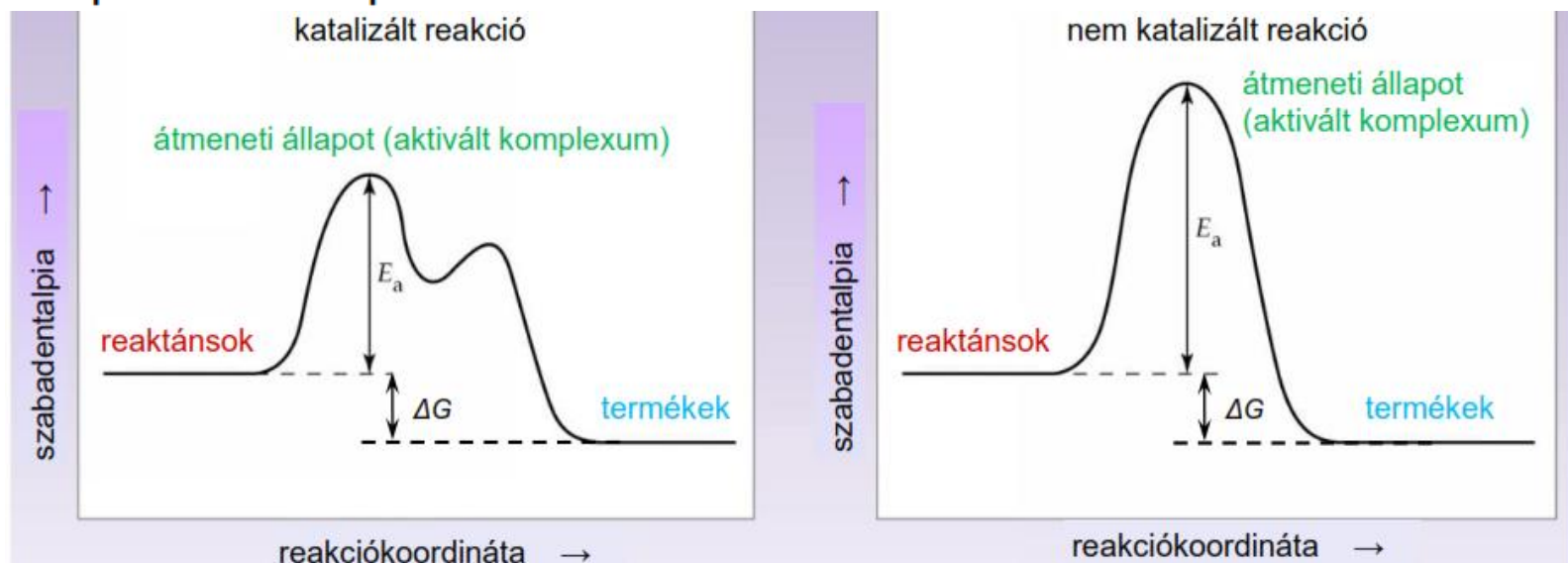
E_a : aktiválási energia: az aktivált komplexum képződéséhez szükséges energia

ΔG : reakció-szabadentalpia

Katalizátor: olyan anyag, amely azáltal növeli meg a reakciósebességet, hogy új, kisebb aktiválási energiájú reakcióutat nyit meg, de a reakció végén változatlan formában visszanyerhető.

Katalizátor nélkül a reakció jóval lassabban játszódik le.

A katalizátor azáltal növeli meg a reakciósebességet, hogy új, kisebb aktiválási energiájú reakcióutat nyit meg, pl. kisebb energiájú aktivált komplexumot képez.

Biológiai rendszerekben az enzimek katalizálják a reakciókat.

Homogén katalízis: a katalizátor ugyanolyan fázisban van, mint a reaktánsok

Heterogén katalízis: a katalizátor és a reaktánsok eltérő fázisban vannak.

Inhibitor: Olyan anyag, amely csökkenti a reakciósebességet, de a reakció végén változatlan formában visszanyerhető

Reakciósebesség

Megadja, hogy időegység alatt milyen gyors az átalakulás a reakció során:

- a termék(ek) koncentrációjának növekedése, vagy
- a kiindulási anyag(ok) koncentrációjának növekedése.

Egy reakció sebessége függ:

- a reaktánsok anyagi minőségétől
- a reaktánsok koncentrációjától
- a hőmérséklettől
- A reaktánsok halmazállapotától

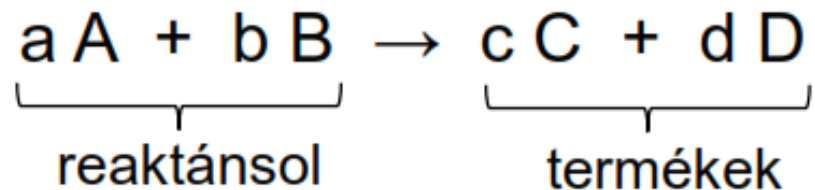
Sebességi egyenlet:

Megadja, hogy miként függ a reakció sebessége a reaktánsok koncentrációjától.

Sebesség-meghatározó lépés: a reakciómechanizmus leglassúbb lépése, amely a legkisebb sebességi állandóval rendelkezik.

Sztöchiometriai egyenlet:

nagybetű (A, B, C, D): vegyületek vagy elemek

kisbetű (a, b, c, d): sztöchiometriai együtthatók

Sebességi egyenlet:

$$v = k [A]^x [B]^y$$

v: reakciósebesség

k: sebességi állandó

[A], [B]: koncentrációk (mol/dm³)

x, y: kitevők, „rend”

Rendűség: a sebességi egyenletben szereplő kitevők összege

$$v = k [A]^x [B]^y \quad x + y = \text{a reakció rendűsége}$$

$$v = k [A]^x [B]^y \quad x + y = \text{a reakció rendűsége}$$

pl.: ha $x = 1$ a sebesség egyenesen arányos A koncentrációjával

ha $x = 2$ a sebesség négyzetesen arányos A koncentrációjával stb...

A kitevőket csak kísérletesen lehet meghatározni, nem következnek a sztöchiometriai együtthatókból!

sztöchiometriai egyenlet		sebességi egyenlet
$(\text{CH}_3)_3\text{CBr}(aq) + \text{H}_2\text{O}(aq) \longrightarrow (\text{CH}_3)_3\text{COH}(aq) + \text{H}^+(aq) + \text{Br}^-(aq)$		Rate = $k[(\text{CH}_3)_3\text{CBr}]$
$\text{HCO}_2\text{H}(aq) + \text{Br}_2(aq) \longrightarrow 2 \text{H}^+(aq) + 2 \text{Br}^-(aq) + \text{CO}_2(g)$		Rate = $k[\text{Br}_2]$
$\text{BrO}_3^-(aq) + 5 \text{Br}^-(aq) + 6 \text{H}^+(aq) \longrightarrow 3 \text{Br}_2(aq) + 3 \text{H}_2\text{O}(l)$		Rate = $k[\text{BrO}_3^-][\text{Br}^-][\text{H}^+]^2$
$\text{H}_2(g) + \text{I}_2(g) \longrightarrow 2 \text{HI}(g)$		Rate = $k[\text{H}_2][\text{I}_2]$
$\text{CH}_3\text{CHO}(g) \longrightarrow \text{CH}_4(g) + \text{CO}(g)$		Rate = $k[\text{CH}_3\text{CHO}]^{3/2}$
$2 \text{NH}_3(g) \rightarrow \text{N}_2(g) + 3 \text{H}_2(g)$ (1130K, Pt katalizátor)		Rate = k
sebességi egyenlet	rendűség	k mértékegysége
Rate = k	Nulladrendű	M/s or M s^{-1}
Rate = $k[\text{A}]$	Elsőrendű	1/s or s^{-1}
Rate = $k[\text{A}][\text{B}]$	Másodrendű	$1/(\text{M} \cdot \text{s})$ or $\text{M}^{-1} \text{s}^{-1}$
Rate = $k[\text{A}][\text{B}]^2$	Harmadrendű	$1/(\text{M}^2 \cdot \text{s})$ or $\text{M}^{-2} \text{s}^{-1}$

A sebesség mértékegysége mindig M/s, de a sebességi állandó (k) mértékegysége a reakció rendűségétől függ.

Összefoglalás 1.

Reakciósebesség

kifejezése

sebességi egyenlet

a koncentrációk időbeni változása

$$v = k [A]^x [B]^y \quad x+y=\text{rendűség}$$

$$v = \frac{-\Delta[A]}{\Delta t}$$

megadja

az integrált sebességi egyenletet

felezési idő

Reakciómechanizmus

az elemi reakciólépések

jellemezhető

tartalmazza

összegük megadja

a molekularitással

a köztitermékeket

a teljes reakciót

unimolekuláris

bimolekuláris

termolekuláris

típusai
nullad-
rendű   első-
rendű   másod-
rendű   stb.

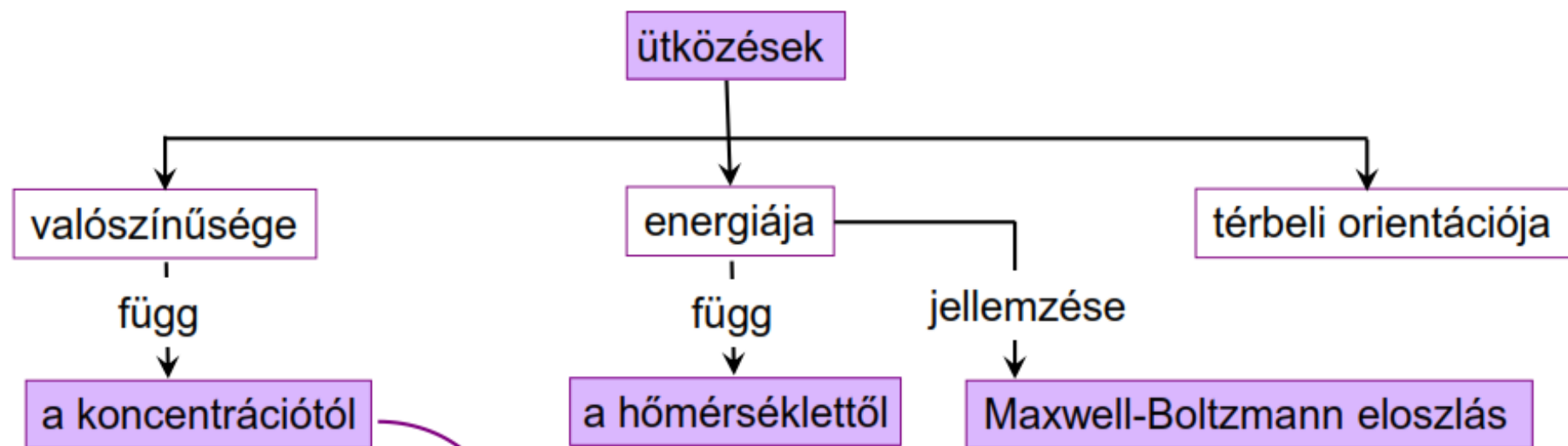
a reaktáns
ugyanakkora

hányada

mennyisége alakul át időegység alatt

Összefoglalás 2.

Az ütközési elmélet

$$v = k [A]^x [B]^y$$

A reakció energiaprofilja

tartalmazza

az átmeneti állapotot
(aktivált komplexum)

kialakulásához
szükséges

aktiválási
energia

$$k = A e^{-E_a / RT}$$

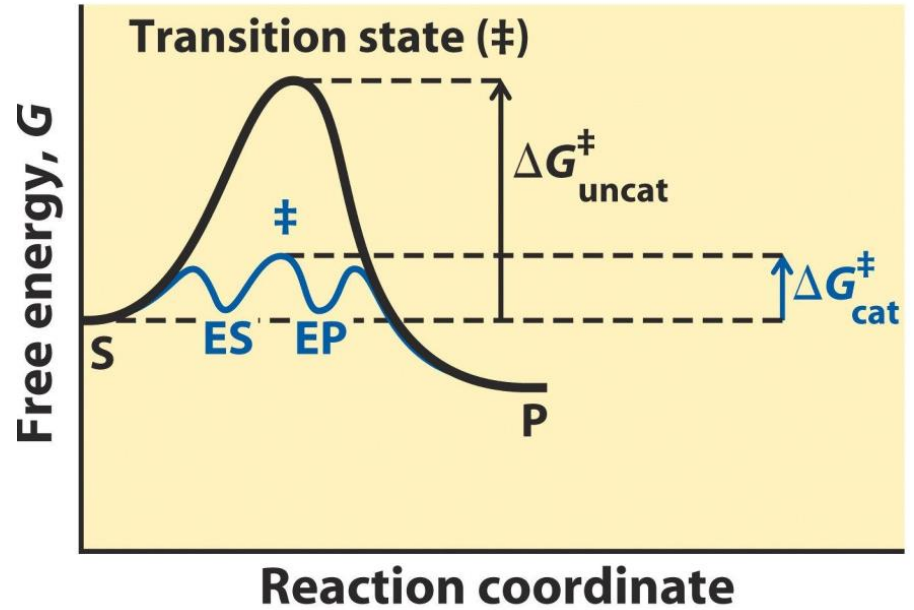
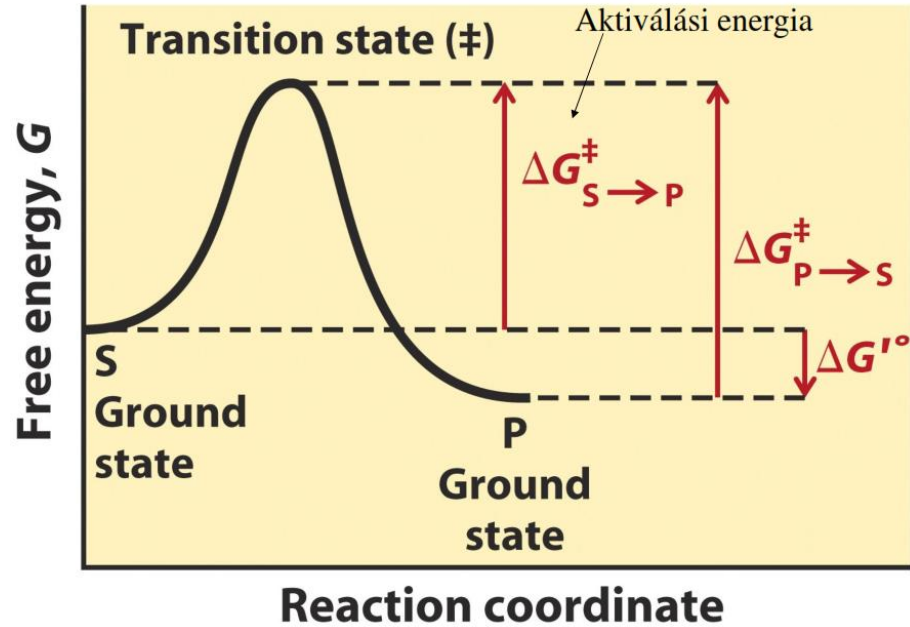
Arrhenius-egyenlet

Kérdés

Az alábbiak közül melyik állítás igaz az enzimekre nézve?

- I. Növelik a reakció sebességét az átmeneti állapot stabilizálása által.
  - II. Növelik az aktiválási energiát, így eltolják az egyensúlyt a termékek irányába.
  - III. Csökkentik az aktiválási energiát a reakció termékeinek megváltoztatása által.
- A. csak az I.
  - B. II.+III.
  - C. I.+III.
  - D. csak a III.

Enzimek

Enzimek osztályozása

TABLE 6–3

International Classification of Enzymes

Class no.	Class name	Type of reaction catalyzed
1	Oxidoreductases	Transfer of electrons (hydride ions or H atoms)
2	Transferases	Group transfer reactions
3	Hydrolases	Hydrolysis reactions (transfer of functional groups to water)
4	Lyases	Addition of groups to double bonds, or formation of double bonds by removal of groups
5	Isomerases	Transfer of groups within molecules to yield isomeric forms
6	Ligases	Formation of C—C, C—S, C—O, and C—N bonds by condensation reactions coupled to cleavage of ATP or similar cofactor

Table 6-3

Lehninger Principles of Biochemistry, Fifth Edition

© 2008 W. H. Freeman and Company

TABLE 6-1**Some Inorganic Ions That Serve as Cofactors for Enzymes**

Ions	Enzymes
Cu^{2+}	Cytochrome oxidase
Fe^{2+} or Fe^{3+}	Cytochrome oxidase, catalase, peroxidase
K^{+}	Pyruvate kinase
Mg^{2+}	Hexokinase, glucose 6-phosphatase, pyruvate kinase
Mn^{2+}	Arginase, ribonucleotide reductase
Mo	Dinitrogenase
Ni^{2+}	Urease
Se	Glutathione peroxidase
Zn^{2+}	Carbonic anhydrase, alcohol dehydrogenase, carboxypeptidases A and B

Kofaktorok

Table 6-1
Lehninger Principles of Biochemistry
© 2008 W. H. Freeman

Coenzyme	Examples of chemical groups transferred	Dietary precursor in mammals
Biotin	CO_2	Biotin
Coenzyme A	Acyl groups	Pantothenic acid and other compounds
5'-Deoxyadenosylcobalamin (coenzyme B_{12})	H atoms and alkyl groups	Vitamin B_{12}
Flavin adenine dinucleotide	Electrons	Riboflavin (vitamin B_2)
Lipoate	Electrons and acyl groups	Not required in diet
Nicotinamide adenine dinucleotide	Hydride ion ($:\text{H}^-$)	Nicotinic acid (niacin)
Pyridoxal phosphate	Amino groups	Pyridoxine (vitamin B_6)
Tetrahydrofolate	One-carbon groups	Folate
Thiamine pyrophosphate	Aldehydes	Thiamine (vitamin B_1)

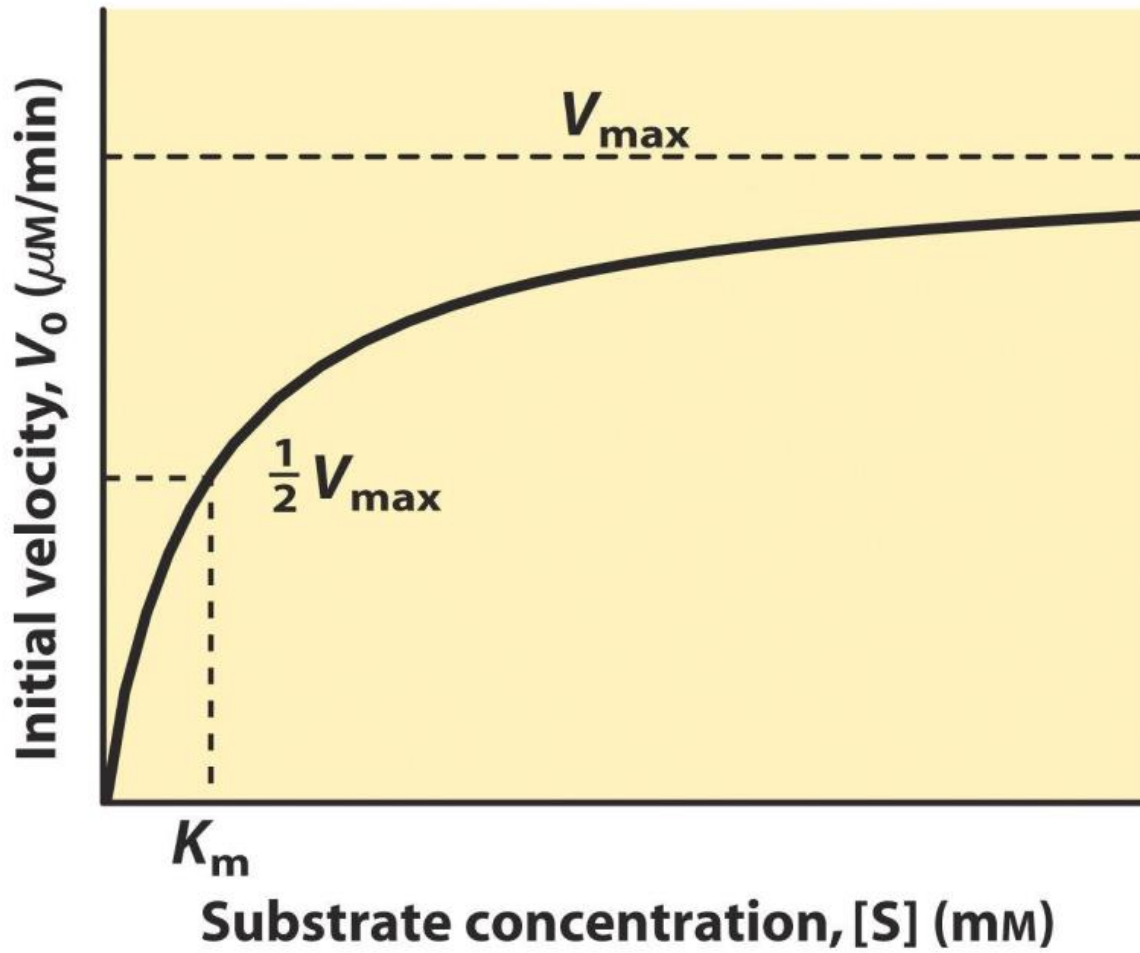
Izoenzimek (Izozimek)

Az izoenzimek ugyanazt a reakciót katalizálják, de különbözhet:

- szekvenciájuk, szerkezetük, alegység-összetételük
- a kódoló génjük, (akár a kromoszóma is)
- szükséges kofaktoraik
- szubsztrátaffinitásuk (K_M)
- lokalizációjuk (akár szervek között, vagy akár sejtorganellumok között is lehet eltérés)

Affinitás

K_M az a szubsztrát-koncentráció, mely az adott reakció maximális sebességének feléhez tartozik ($v = \frac{1}{2} \cdot v_{\text{max}}$), a telítettség felét is ekkor éri el a fehérje.

K_M a reakciót katalizáló fehérje szubsztráthoz való affinitását is megmutatja.

Definíció: A katalizátor aktivitása azt jelzi, hogy a katalizátor milyen gyorsan alakítja a kiindulási anyagokat termékekké.

Az enzimaktivitást az időegység alatt átalakított szubsztrát mennyiségével adjuk meg.

• SI mértékegysége a katal (kat):
1 kat az enzimaktivitás, ha 1 mol szubsztrátot képes másodpercenként átalakítani.

• Ez túl nagy szám, ezért általánosabban használt a Unit (U), ami 1 μmol átalakított szubsztrát 1 perc alatt.

Tiszta enzimek aktivitása ezen a skálán 5 és 500 U/mg között található.

• IUBMB egysége az „egység” (unit)
 $U (\mu\text{mol} / \text{min})$

• SI egysége a „katal”

– Katal (mol / s)

– Nanokatal = 10^{-9} Katal

– $1U = 16.7 \text{ nKat}$

– $60\text{mU} = 1 \text{ nKat}$

Enzimgátlások

Reverzibilis:

- Michaelis-Menten típusú:

Kompetitív gátlás

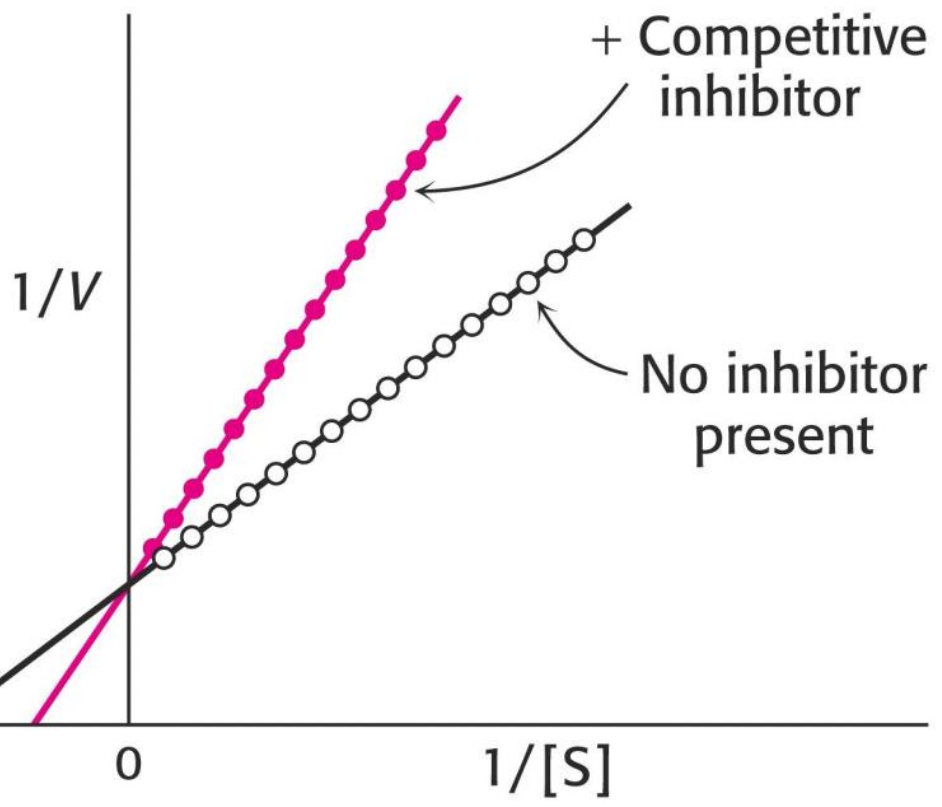
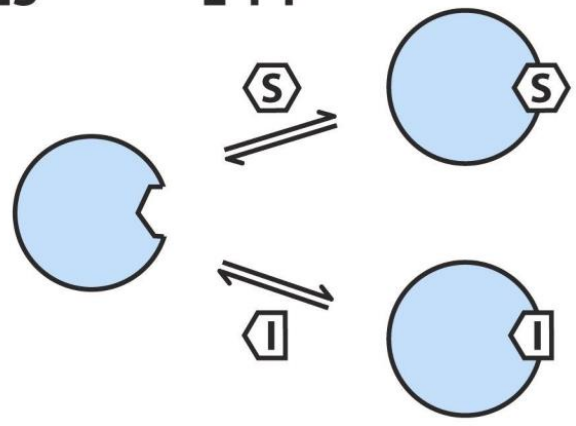
Unkompetitív gátlás

Vegyes gátlás (aleset a nonkompetitív gátlás)

- Allosztérikus szabályozás
- Kovalens módosítás
- Kötőfehérje asszociációja

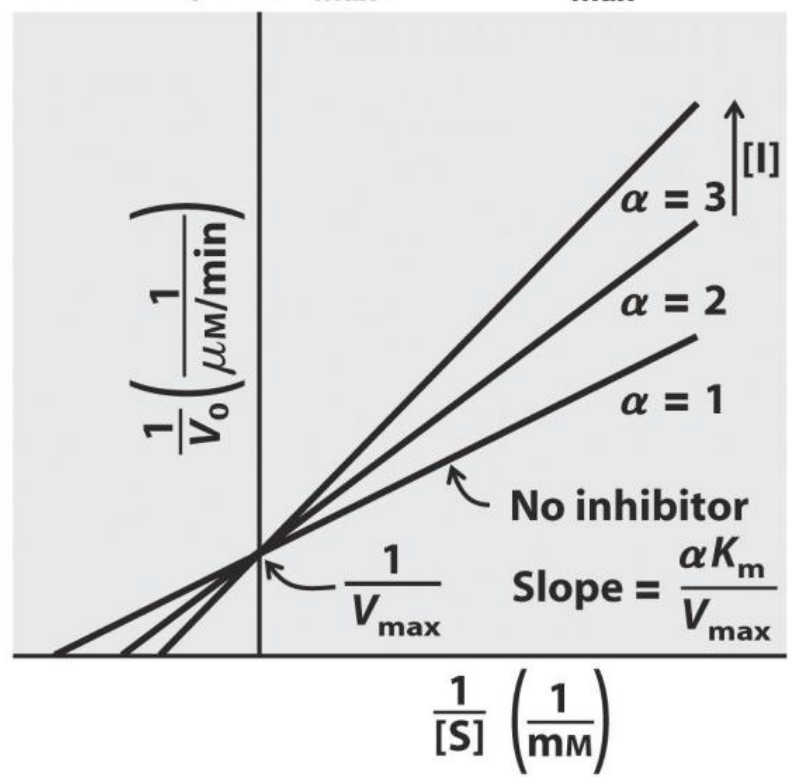
Irreverzibilis: az enzim inaktiválása

(a) Competitive inhibition

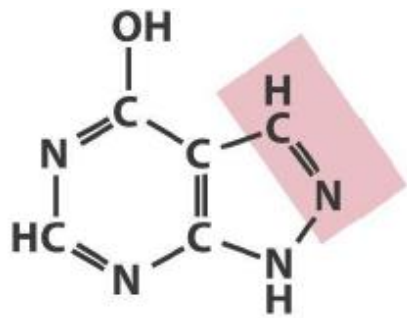

Kompetitív gátlás

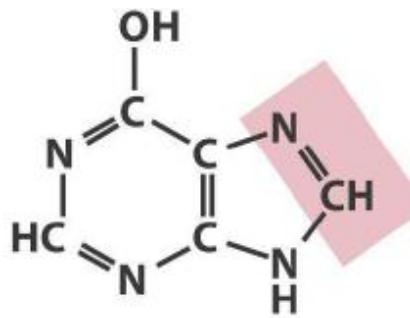
$$\frac{1}{V_0} = \left(\frac{\alpha K_m}{V_{max}} \right) \frac{1}{[S]} + \frac{1}{V_{max}}$$

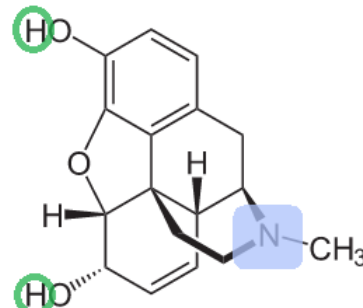
Gyógyszerek

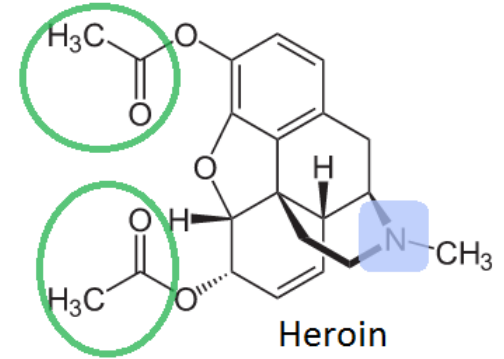
Allopurinol

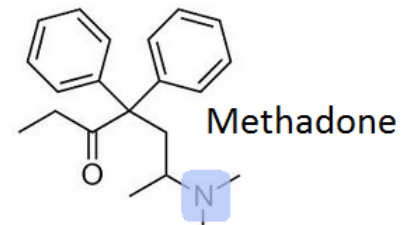
Hypoxanthine
(enol form)

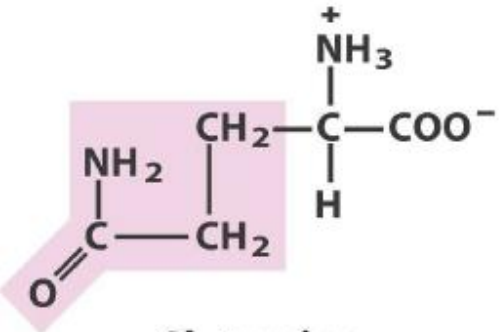
Morphine

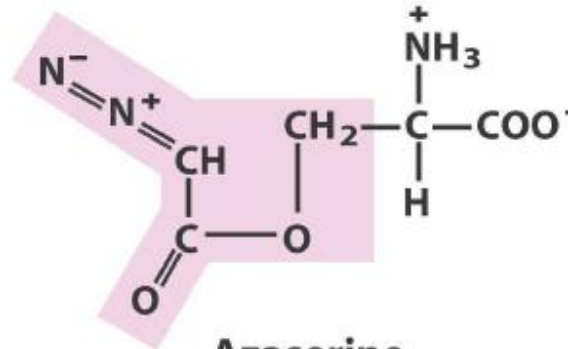
Heroin

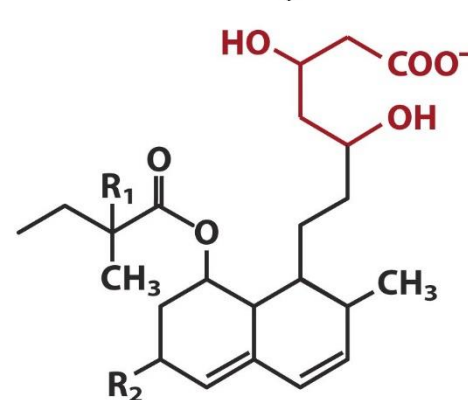
Methadone

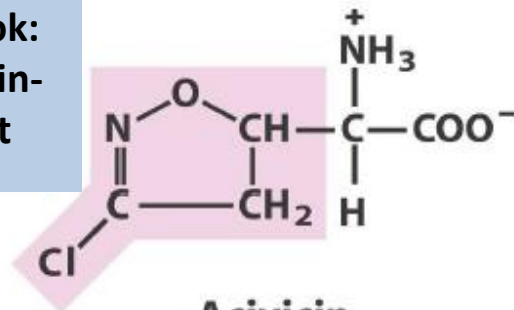
Glutamine

Azaserine

Mevalonate

Acivicin

R₁ = H
R₁ = CH₃
R₁ = H
R₁ = H

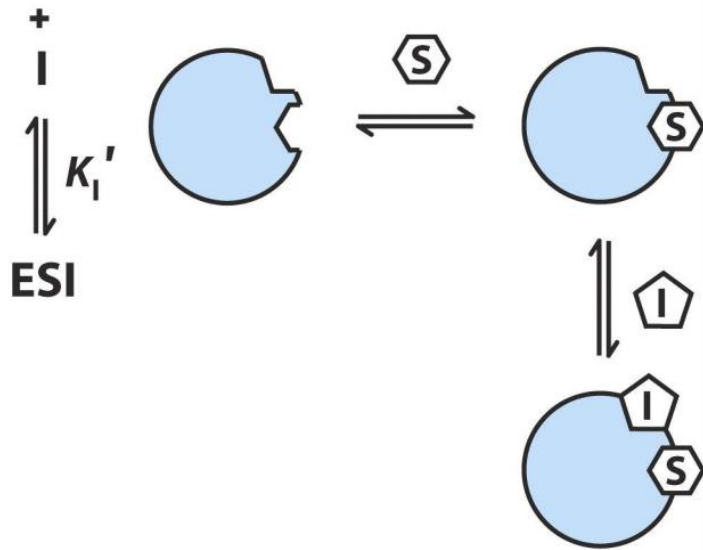
R₂ = H
R₂ = CH₃
R₂ = OH
R₂ = CH₃

Compactin
Simvastatin (Zocor)
Pravastatin (Pravachol)
Lovastatin (Mevacor)

Glutamin analógok:
gátolják a glutamin-
amidotranszferázt

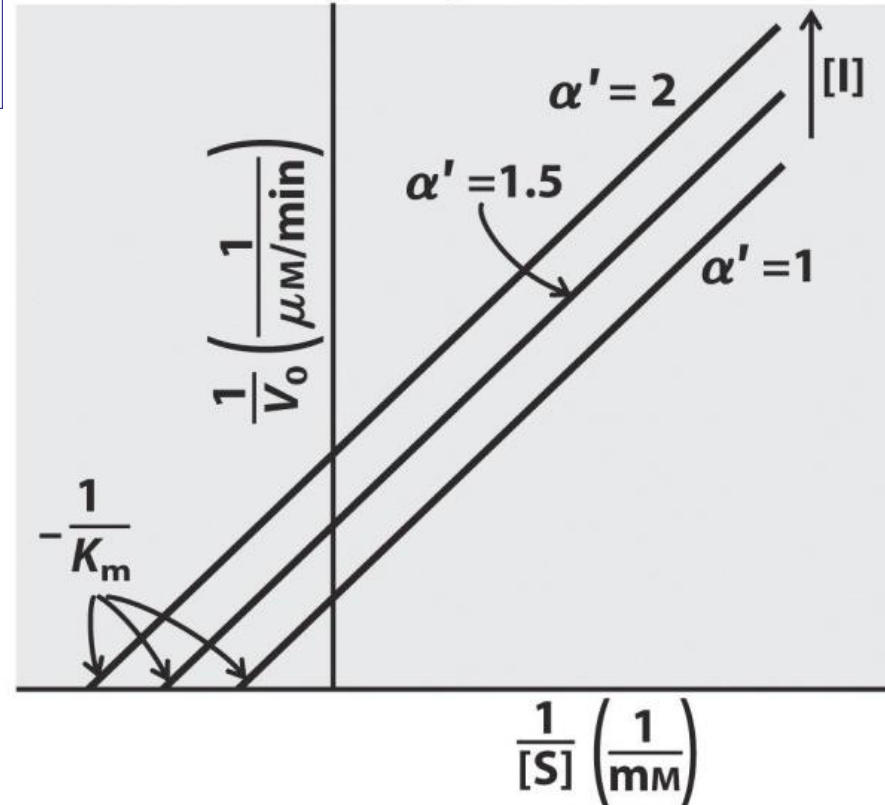

(b) Uncompetitive inhibition

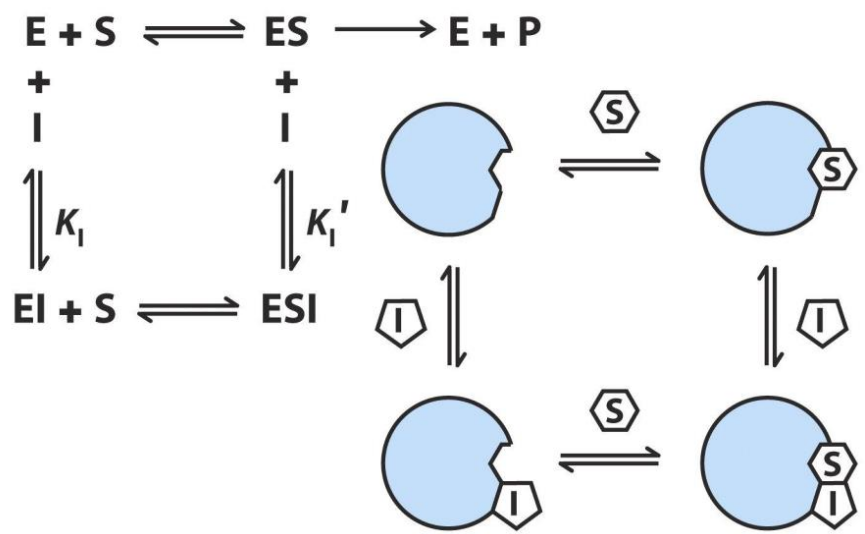

Unkompetitív gátlás

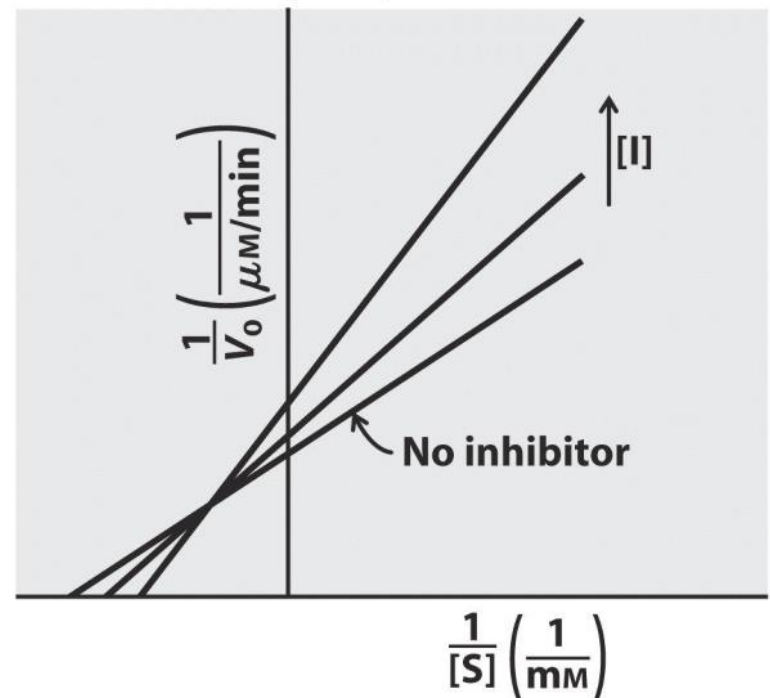
$$\frac{1}{V_0} = \left(\frac{K_m}{V_{\max}} \right) \frac{1}{[S]} + \frac{\alpha'}{V_{\max}}$$

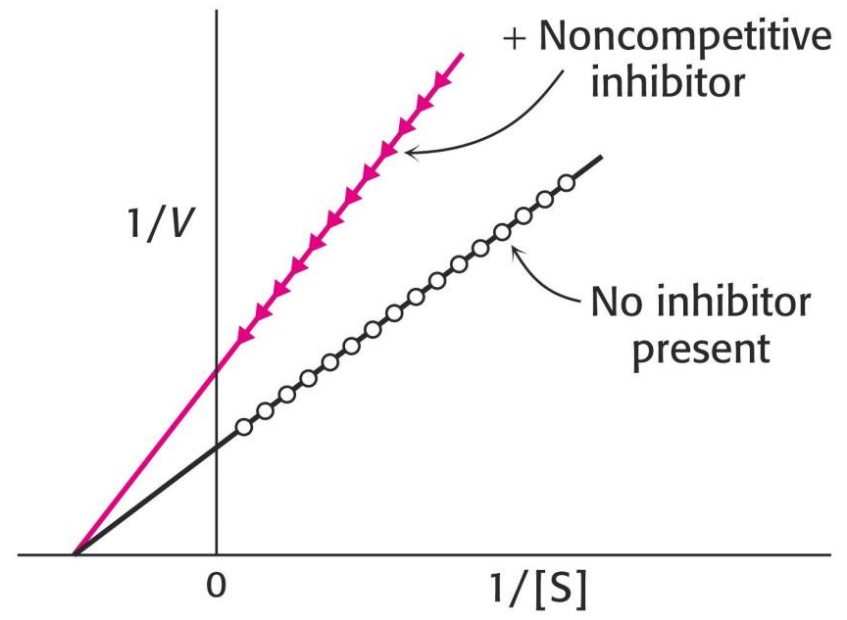
(c) Mixed inhibition

$$\frac{1}{V_0} = \left(\frac{\alpha K_m}{V_{\max}} \right) \frac{1}{[S]} + \frac{\alpha'}{V_{\max}}$$

Vegyes gátlás Nonkompetitív gátlás

Kérdés

A kálium-cianid olyan mérreg, mely a citokróm a_3 -hoz kötődve megakadályozza az oxigén kötődését anélkül, hogy a redukált citokróm c-hez viszonyított K_M értékét a reakciónak megváltoztatná.

Ez milyen típusú gátlást jelent?

- a. Kompetitív gátlás
- b. Unkompetitív gátlás
- c. Nonkompetitív gátlás
- d. Irreverzibilis gátlás

Összefoglalás

- Kompetitív gátlás esetén a K_M -érték nő, a $v_{\max}$ nem változik (az aktív centrumhoz kötődik).
- Unkompetitív gátlás esetén (ritka) csökken a $v_{\max}$ és a K_M -érték is csökken. (az enzim-szubsztrát komplexhez kötődik).
- Vegyes típusú gátlásnál nő a K_M -érték és csökken a $v_{\max}$
- Nonkompetitív gátlásnál (a vegyes típus a lesete) a $v_{\max}$ csökken, de a K_M -érték változatlan. (Egyszubsztrátos enzimeknél nem fordul elő.)

Allosztérikus gátlás (vagy aktiválás)

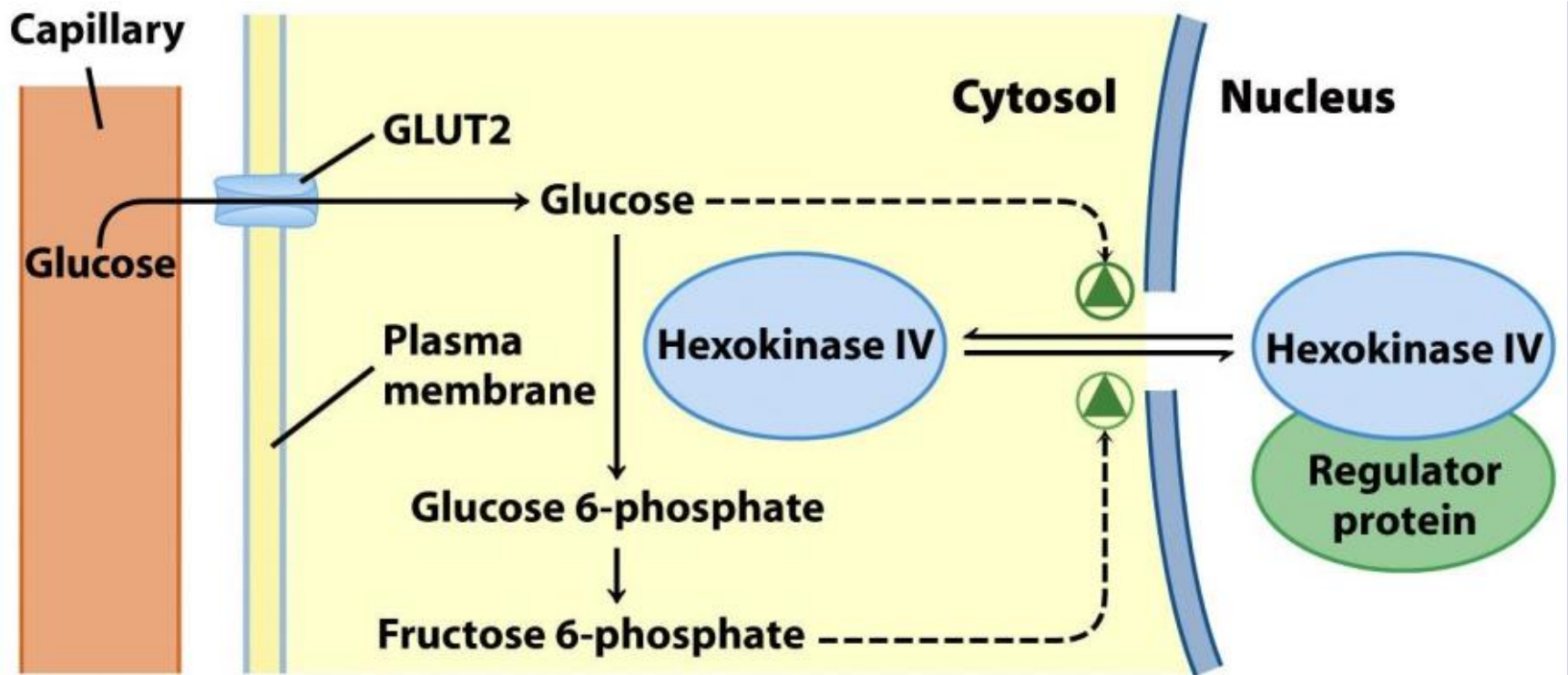
- Homotróp – ha a szubsztrát és a modulátor azonos
- Heterotróp – ha különböznek

Kovalens módosítás

TABLE 10.1 Common covalent modifications of protein activity

Modification	Donor molecule	Example of modified protein	Protein function
Phosphorylation	ATP	Glycogen phosphorylase	Glucose homeostasis; energy transduction
Acetylation	Acetyl CoA	Histones	DNA packing; transcription
Myristoylation	Myristoyl CoA	Src	Signal transduction
ADP ribosylation	NAD ⁺	RNA polymerase	Transcription
Farnesylation	Farnesyl pyrophosphate	Ras	Signal transduction
γ -Carboxylation	HCO ₃ ⁻	Thrombin	Blood clotting
Sulfation	3'-Phosphoadenosine-5'-phosphosulfate	Fibrinogen	Blood-clot formation
Ubiquitination	Ubiquitin	Cyclin	Control of cell cycle

Kötőfehérje asszociációja (szekvesztrációs szabályozás)

Figure 15-13

Lehninger Principles of Biochemistry, Fifth Edition

© 2008 W. H. Freeman and Company

Kérdés

A glikolízis első lépésében a hexokináz enzim glükóz-6-foszfátot termel. A G-6-P képes a hexokináz aktív centrumába bekötődni, és így megakadályozni az ATP-hez való hozzáférést. Milyen típusú gátlás ez?

- A, allosztérikus gátlás
- B, feedback gátlás
- C, nonkompetitív gátlás
- D, unkompetitív gátlás